

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.
 Inserati: do 9 petih vrst 1 D, od 10—15 petih vrst 1 D 50 p, večji inserati
 petih vrst 2 D; notice, poslano, izjave, reklame, prekladi petih vrst 3 D;
 poroke, zaroke velikost 15 vrst 30 D; ženitne ponudbe beseda 75 p.
 * Popust le pri naročilih od 11 objav naprej. — Inseratni davek posebej.
 Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravišтво „Slov. Naroda“ in „Narodna tiskarna“ Knaflcova
 ulica št. 5, pritrilčno. — Telefon št. 304.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knaflcova ulica št. 5, I. nadstropje
 Telefon št. 34.
 Dopise sprejema le poštovsko in zaščitno frankovano.
 Rokopisov se ne vrača.

Posamezne številke:
 v Jugoslaviji navadna dni 75 par, nedelje 1 D
 v inozemstvu navadna dni 1 D, nedelje 1-25 D
 Poština plačana v gotovini.

„Slovenski Narod“ volja v Ljubljani in po pošti:

V Jugoslaviji:		V inozemstvu:	
celoletno naprej plačan	D 120—	celoletno	D 216—
polletno	60—	polletno	108—
3 mesečno	30—	3 mesečno	54—
1	10—	1	18—

Pri morebitnem povišanju se ima daljša naročnina doplačati.
 Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno po nakazni
 Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Pismo iz Beograda.

Od spomladi se je v naši prestonici zelo mnogo izpremenilo. Celo vrsta novih lepih zgradb je nastala, razširile so ulice, odstranili ruševine in starine. Vse mesto je v znamenju obnove in razvoja. Izredno brzo se živi v tem središču z nenavadno lepo lego. Živo življenje diha v tem emporiju ob Dunavu in Savi. Niti najhujši neprijatelj ne more, da ne prorokuje Beogradu čudoviti razvoj in znamenito bodočnost. Od vseh strani prihaja nov dotok v našo prestonico. Kako pestre slike nudijo ulice in trgi. Mesto velike prihodnosti je ta naš Beograd. Kar je pri nas mladega, podjetnega, kar čuti v sebi silo vstvarjanja in zmožnost uveljavljanja, naj ne čaka sreče pod domačim mernikom. Kdor kaj zna, kdor je sposoben, ima tu doli v naši državi z nenavadnimi resursami prilike obilo, da najde srečo in si ustvari lep položaj. Ali pustiti moramo običajne kadilnice samim sebi. Nehajmo z onim večnim hvalisanjem svojih jedinstvenih kvalitiet in sposobnosti. Ni dovolj, da znam, treba, da druge uverim o svoji sposobnosti. Zakopane talente je obsodil že Jezus Kristus pred tisočletji. Z našo darovitostjo moramo tako ven kakor treba naše prirodne zaklade stoprav uveljaviti. Mrtvi kapitali v modernem času so greh zoper svetega Duha.

Slovenci smo imeli prvi čas po zlomu izbornih sloves med Srbi. Sedaj te sprejemajo že z dokaj manjšim zaupanjem kakor prej ko je biti Slovenec že bilo priporočilo. Mesto premišljenega nastopanja, mesto dosledno resnega in državniskega nastopa v veliki javnosti in skupščini, je bilo le preveč osebnih ambicij, političnega kolofoktarstva in diletanizma. Domače malenkosti smo pridno in točno prenesli v centralo. Vzorno smo se potrudili, da skoro ni več med nami osebnosti, koja ni do temena oblatena. Naša država je prostrana, naši predeli so silno različni, resnične historično-politične individualitete. Premalo se poznamo. Zlasti naša in naših bratov inteligenca, koja ob času jarega bogatinstva ne zmora draga daljšega potovanja, ni še mogla priti do tega, da bi se zblížala in resnično izpoznala. Celo naši trgovci in industrijanci so si le površni znanci. Vsaka pokrajina vidi le premalo celoto. V Sloveniji zadnji čas prvačimo v naziranju, da se okoli nas suče usoda vse države. Naše nove vzorno gise lokalno samoljublje in pritriljavski kampanilizem! Bog bodi priča, da ta, ki Vam piše to pismo, nima na nobeno stran niti zlobnih niti žaljivih namenov! Ali kar je mlade-

ga, sposobnega in zdravega v Sloveniji, naj se otrese tesnosrčnosti in bolestne domišljavosti. Za blaginjo svojo in za srečo svojega plemena moramo v svet. Ne izživljajmo se v zlobnih zafrkacijah, v jadikovanju in malodušnosti. Naša lastna sila naj nas vodi in nosi. Kraljestvo božje bodi sredi med nami, rešitev in boljša bodočnost mora priti iz in po nas samih. Slovenci se moremo v državi uveljaviti le, ako se dvigajo naši najboljši in najbolj podkovani ter gredo na jug in vzhod naše domovine, kjer je v resnici še zemlja neomejenih možnosti. Usposablajmo se zato strokovno in jezikovno. Ne odrekaio priznanja doli v resnici sposobnim. Narod in meščanstvo sta pravična sodnika tam doli in čutita, da ni najboljšje, kar danes upravlja lepo državo.

Ne brez pravice smo se hudovali nad znanim: Nema vremena. Ali to geslo velja res le za javne urade in naprave. Krivo in pogrešno bi sodil srbskega trgovca in podjetnika, istakotko advokata, kdor bi mislil, da lenari in mrcvari božji čas. Narobe, živahnost vlada v beograjskem poslovnem življenju. Kjer vabi zaslužek, se brzo kreče trgovci, bankir, advokat, obrtnik — delavec! Da, da, tudi delavec! Kakor mravljišče je gibanje na novih zgradbah. Noč in dan se dela in kako strumno in točno. Moj drug, velik industrijski kapitan je samo želel, da bi njegovi sotrudniki in delavci videli na svoje oči to vzorno delavnost. In delovni čas se izrablja v kupčijah in obrtih v resnici marljivo. Bistvo trgovine je okretnost in pridnost. Takih neverjetnosti, kakor jih vidite zadnje dve leti pri nas, kjer je sicer toliko smešnega tožarenja o slabih službah iz strahu pred davki in nezadostno plačanim personalom, tu doli ni. In v resnici, ali si morete misliti večje nasprotje, kakor je res netrgovski običaj — grda razvada povojne obljestnosti, da Vam razglasi v domačem mestu trgovci: »Trgovina zaprta od 15. julija do 15. avgusta.« Kako je možno z uspehom zastopati zahteve po večjem delovnem času, ki je potreben, če se hočemo vzdržati v trgovini in obrtnosti; kako vzgajati v trgovskem našem podmlatku deloljubnost, ako se razširijo trgovci s tako do cela netrgovskimi običaji! Star in izkušni trgovci, prijatelj dolga in zvesta leta, me je naprosil, da ožigosam ob priliki ta res netrgovski pojav povojne dobe. Evo Ti, Ivane, drage volje ustrezam danes ob povratku iz Beograda Tvoji upravičeni nevolji.

Dne 10. in 11. septembra se je vršil v Beogradu kongres trgovske omladine. Bogat program so dovršili na tem lepem zborovanju vodniki in svetovalci srbske trgovine ter osnovali zvezo trgovskih omladin, koji bo načelovala beograjska omladinska organizacija pod predsedstvom g. Mitroviča. Ta čvrsta in smotreno razvita trgovska organizacija ima neveljive zasluge za nacionalni razvoj, za gospodarsko povzdigo ter za moralno vzgojo srbskega trgovstva v najširšem pomenu besede. Osobito so neprecenljive zasluge trgovske omladine za strokovno izobrazbo trgovskega naraščaja po svojem prizadevanju za dnevne, večerne in nedeljske strokovne trgovske tečaje in trgovsko nadaljevalno šolstvo. Tudi v socialnem pogledu, za vzdrževanje dobrih odnosov med gazdo in nastavljencom, so si te organizacije, koje so kakor naš »Merkur« protivne grdemu egoizmu trdega in brezsrčnega podjetništva, stekle trajnih in priznanih zaslug. Od časa trde gospodarske brezsrčnosti, ko se je za prevlado tujera židovskega, turškega in cinarskega elementa v srbski trgovini ob vstopu vajenca, ščert, čiruča zvan, mogla in smela izrekat sprejemna strašna rečenica: »Tvoje meso — moje kosti«, pa do današnjih lepih odnosov med inteligentnim trgovstvom, koliko truda in koliko uspehov! Skrajno vreme je, da iščemo po svojih stanovskih in strokovnih organizacijah čim tesnejši zvez s srbskimi organizacijami. Vsa mentaliteta se potem predurja in poenoti. Naše staro in zaslužno »Slovensko trgovsko društvo «Merkur» v Ljubljani« je po moji sodbi posebno poklicano, da se zblíza s srbskim trgovstvom, koje ima v trgovskih omladinah v bistvu iste cilje kakor st jih je stavila in tudi že doselja ta naša trgovska Matka, ki je prva poskrbela za slovenske strokovne knjige ob lastnih sredstvih ob času največje vladne protivnosti v Avstriji.

Tri velika aktiva imamo zamenovati Slovenci letošnje leto, kar se tiče naših odnosov in našega izpoznavanja s srbskim in hrvatskim delom našega naroda. Na z Beogradom posebej. Večtedensko bivanje kraljevske dvojice v Sloveniji: sijajno uspehi vesokoleksi zlet v Ljubljani, zleti vsakdanjega trdega sokolskega dela ter Murnikove ustvarjalne sile; odlično organiziran II. ljubljanski veliki seim. Vesokoleksi zlet in Veliki seim ti dve dominantni strokovni prireditvi letošnjega leta so v naših srbskih gostih utrdile vero v resnost in sposobnost delovnega slovenskega naroda. Pravilno je tako trgovski minister. Bosanec po ro-

du, reklamiral našo delovno in produktivno silo za obnovo in povzdigo južnih in vzhodnih predelov naše jedinstvene domovine. Prave volje in

prave delavnosti pod dobrim vodstvom treba, pa pojde vse srečno! V to — Pomozi Bog junaci!
 Mario Sović.

Vprašanje razoroženja.

Zeneva, 16. sept.

Razoroženje — to je najtežje vprašanje. Po vojni so se dobili ljudje, ki so mislili, da se takoj izvrši razoroženje po vseh deželah, ki so bile prizadete po vojni, kateremu sledi razoroženje po vsem svetu. Ali z zaključkom vojne ni bil ubit vojni duh, marveč živi dalje in hodi svojo pot. Imeli smo že mnogo zborovanj, ki so merila na delno razoroženje, in prišlo je tudi že do posamičnih sklepov o razoroženju, toda navzlic vsemu temu vidimo le, da so vse države na svetu še dalje oborožene, in ni dvoma, da je splošno razoroženje le še zgolj sen. — Komisija za razoroženje se je bavila 15. t. m. s splošnim poročilom in resolucijami začasne mešane komisije glede razoroženja na kopnem, na kar je dobila nalogo, da nadaljuje svoja poizvedovanja na postavljenem načelu in da napravi definitivni načrt za splošno razoroženje na kopnem. Ta načrt se predloži v razpravo prihodnji skupščini. De Jovenel je obširno opisoval cilje, ktere naj zasleduje začasna mešana komisija, kako naj izdela načrt za razoroženje in za garancijsko pogodbo. Omenjal je, da ako je stanje armad v letu 1922 manjše od onega v letu 1921, to ne zadošča, ker je stanje armad še vedno višje nego je bilo leta 1913. De Jovenel zahteva, da se vsi veliki narodi povrnejo k stanju l. 1913. Naprosil je komisijo, da naj povabi države, kakor preteklo leto, da reducirajo svoje vojaške izdatke na stanje leta 1913 in predložijo je nastopne amandemente. Skupščina izraža željo, da se povabijo evropske države, ki obstoje še nadalje enako kakor pred vojno in katerih pravna pozicija je ostala neizpremenjena pa tudi niso zapletena v nikake vojaške operacije, da znižajo svoje vojaške izdatke na kopnem, na morju in v zraku na številke iz leta 1913, pri čimur naj se upoštevajo predvojne cene. Ta resolucija je bila načeloma sprejeta.

Komisija je razpravljala dalje o razoroženju na morju in o resoluciji, ki jo je predložila začasna mešana komisija. Resolucija izraža željo, da naj se načela washingtonske pogodbe raztegnejo na vse države, ki niso podpisale pogodbe, ne glede na to, ali so članice Društva narodov ali ne. Skliče naj se tudi kolikor mogoče hitro mednarodna konferenca, h kateri se povabijo baš te države. Zastopnik braziljske vlade ponavlja na, da njegova vlada nikakor ni zadovoljna s koeficijentom, ki ga vsebuje washingtonska pogodba in tudi ne s klavzulo, ki ji zabranjuje graditi

novne ladje v mejah svojih potreb. Posredoval je angleški zastopnik Fischer, rekoč, da naj braziljski delegat predloži svoji vladi dodatne predloge.

Pred kratkim je bil objavljen službeni dokument, ki vsebuje odgovore vlad na priporočilo skupščine Društva narodov iz leta 1921, s katerim so bile vlade povabljene, da tekom dveh bodočih let ne povišajo svojega vojaškega budžeta. Na podlagi tega dokumenta se lahko ugotove vojaški izdatki v razmerju z izdatki leta 1913.

Nastopne države izkazujejo povišanje vojaških izdatkov: Velika Britanija 19,2 %, Britanska Indija 14,2, Avstralija 17,4, Kanada 7,6, Nova Zelandija 148,3, Japonska 71,9, Belgija 82,1, Portugalska 7,2 %. Vojaški budžet nastopnih držav se je zmanjšal: Južna Afrika 25,4 %, Romunija 23,1, Italija 46,1, Brazilija 45,3, Francija 7,9 %. Pri omejenih državah gre za deželce, ki so se udeležile vojne. V nastopnem navajamo še številke dežel, ki se niso udeležile vojne: Poljska 33,3 %, Španija za 38,3, Holandska za 48,2, Švedska za 20,1. Švica izkazuje zmanjšanje izdatkov za 39 % in Norveška za 14,3 %.

Tretja komisija je razpravljala poleg vprašanja o razoroženju tudi o vprašanju raztegnjenja washingtonske konvencije. Francoski zastopnik je naglašal potrebo povrnitve oboroženega stanja na ono iz leta 1913 za države, ki so obstojale pred letom 1914, kateri predlog je bil načeloma sprejet. Zastopnik Južne Afrike je predlagal, da naj se sestavi komisija, ki zbere poročila o bojevanju s plinom. Predlog je bil odobren. Zastopnik Kolumbije je predlagal mednarodno konvencijo za odstranitev bojevanja s strupenimi plini kateri predlog je bil izročen mešani komisiji.

Pričakovati smemo v vprašanju razoroženja obsežno poročilo, polno nasvetov in predlogov za znižanje razoroženja, toda že do uresničenja pravega delnega razoroženja je pot najbrže še precej dolga, do splošnega razoroženja je pa skoro gotovo ni.

KRIZA V DEMOKRATSKEM KLUBU.

— Beograd, 21. septembra. (Izv.) Podpredsednik demokratskega kluba minister dr. Krstelj je sklical za 1. oktober sejo demokratskega parlamentarnega kluba in sejo glavnega odbora demokratske stranke. Na tej seji se imajo izravnati difference, ki so nastale po zagrebškem kongresu javnih radnikov.

Subotica.

Konec.

Ko se bliža poldne se začne promenade razhajati. V gostilnicah čakajo vozovi in kočije in matere se s hčerkami odpeljejo domov v oddaljena predmestja Subotice. Tam je hiša z vrtom, ki pa je le središče posestev, ki se razprostirajo tam nekje zunaj mesta. Tam živi in dela služinčad, gospodarji pa žive z družinami v Subotici in pridejo le tu in tam pogledat, kako napreduje delo oz. kako kaže polje. Da je torej v Subotici mnogo bogastva, se razume. Kraj z izrazito trgovskim značajem so radi konservativni, kar se tiče kulture. Zato se Subotičani drže svojih starih bunjevskih tradicij v veri in politiki. Njih zastopnik, ki je nam napil na nekem banketu, je zelo navdušeno govoril o jugoslovenstvu. To je bilo lepo. Seveda smo se čudili, ko smo slišali, da izhaja v Subotici madžarski dnevnik »Hirap«, ki je kakor pravijo — hudo madžarski, v

17.000 izvodih. »Bacsmegeyi Naplo«, ki je bolj miren in konservativen pa celo v 23.000 izvodih in naročniki so večinoma domačini Bunjevci. To dela vzgoja. Tako je bilo pri nas pred 50 leti, da je bilo treba izdajati za Slovence — nemški list. Isto je bilo v Zagrebu. V Dalmaciji so narodnjaki govorili italijansko. Tu je torej ostalo še po starem, Bunjevec čita madžarske liste in nehoti zraven srka tudi današnje madžarske nazore. Madžari so v tem oziru diplomati. Sedel sem z uredniki teh listov skupaj pri večerji in moram priznati, da so napravili name najboljši utis, vse kaj drugega nego n. pr. naši beogradski »tovariši«. Vkljub temu, da Madžarov že od nekdaj ne maram, so me skoraj prepričali o krivicah, ki se jim gode. Tik pred našim prihodom je namreč nacionalna omladina razbila redakcijo »Hirap«. O takih dogodkih imamo seveda vsak svoje mnenje. Subotica torej nima svojega dnevnika, ima le dva svoja tednika (beogradski listi, ki dospejo vsako jutro, se brižajo nava-

dno le za svojo politiko) »Neven« in »Sub. Novine«, ki sta oba strogo klerikalna in madžarski listi izborna izhajajo. To bo počas izpremenila narodna vzgoja. Subotica tudi še nima svojega gledališča, ki pa se že pripravlja: za sedaj zadostuje še mednarodni kabaret oz. bar. Videli pa smo plakat, s katerim je »društvo katoliških mladeničev« oznanjalo igro v 3 dejanjih »Trije gardisti«. Plakat je bil hrvatski in — madžarski. Igralo se je seveda bunjevsko. Na dan našega kongresa je izšla 1. številka novega nacionalnega dnevnika »Princip«. Ali bo imel kaj uspeha med narodom, ki smatra za izdajalca vsakega Bunjevca, ki stopi na pr. v radikalno ali demokratsko ali sploh kako nebunjevsko t. j. neklerikalno stranko, to je vprašanje.

Srbi so v Subotici v majšini. Jih je komaj 10.000 proti 80.000 Bunjevcem, zato so Bunjevci razžaljeni, ako ni vse po njihovem. V »Nevenu« so se nam britko pritoževali nad krivicami, ki se jim gode: zdi se: da so se res zgodile

napake, ki so Bunjevce gnale na stran opozicije in celo k Madžarom, dasi je tudi tu treba razlikovati med vzroki in posledicami.

Na trgu poleg mestne hiše stoji bivši madžarski spomenik, na katerem je sedaj vdolben datum: »13. novembra 1918.« Tega dne je prišla srbska vojska v Subotico. (Pri nas smo spomnikom sicer odstranili kipe, pa nismo ničesar napisali; vsaj v enega bi bili lahko vklesali dan svobode: 29. oktober 1918.) Tudi ulice so v Subotici lepo prekrščene in na zunaj izgleda mesto precej naše; po trgovinah (tudi onih, ki se končujejo na — ič ali its) je pa še mnogo madžarskega; še bolj je čudno, da so v trafikah večinoma židje in Madžari, namesto invalidov. Židje imajo v Subotici krasno sinagogo, ki priča o njih bogastvu.

Nekak poseben ponos Subotice je jezero Palič. Leži 8 km zunaj mesta in vozi do njega tramvaj. Jezero je nekako tako veliko kakor naš Bled. Leži na ravlini in je pravzaprav umetno narejeno:

nekoč so tu stali mlake in široke luže. Madžari so obzidali breg z betonskimi ploščami, uredili parke in vrtove, hotele in restavracije, kopališča in tribune in nastalo je tu letovišče. Vse je sijajno moderno urejeno. Voda je seveda kalna, zato se lahko kopelje v blatu, kar je baže zelo zdravo. Poleti je vsa Subotica na Paliču. V jezeru je mnogo rib in žab, sedaj v jeseni pa tudi mnogo divjih rac.

V Subotici je zdravniška fakulteta, na kateri študira mnogo Dalmatincev, in trgovska akademija, ki pošilja vsako leto svoje gojence na izlet v Slovenijo in so bili tudi letos na ljubljanskem valsesjemu. G. ravnatelj mi je pravil, da ti izleti zelo ugodno vplivajo, ker se vračajo dijaki polni navdušenja do naših prirodnih krasot in na svojem potovanju spoznajo, da je naša država bogata in velika. Sicer Subotičani mnogo zahajajo tudi na naša letovišča. Mislim, da bo prav, če jim tudi mi tu in tam vrnemo njih posete.

